

Haló, pane! Dajte mi libru a ukážem vám, kde býval Paul McCartney!

Bledomodrý mikrobus, ktorý vychádza z liverpoolskeho prístavného komplexu Albert Dock, sľubuje „jedinú dostupnú prehliadku domácností, kde vyrastali Lennon a McCartney“. Na bočnej strane autobusu sú namaľované dve tváre – čier-nobiela kresba je dosť schematická, obe postavy však okamžite spoznáte, nech už prídete odkiaľkoľvek. Sú známe po celom svete asi ako Disneyho myšiak Mickey, možno ešte viac.

Liverpool pritom dlhé roky trochu nepochopiteľne odmietal z úspechu svojich najslávnejších rodákov ťažiť. To už však teraz neplatí. Múzeum Beatles v Albert Docku oživuje ich príbeh natoľko realisticky, že si návštevník pripadá ako jeho súčasť. Z Mathew Street, ktorej sa skôr vraví Cavern Quarter, je živý bulvár plný obchodíkov so suvenírmi a beatlesovsky štylizovaných barov. Dokonale presná kópia klubu Cavern stojí zopár metrov od jeho pôvodnej lokality. V luxusnom hoteli Hard Day's Night na North John Street sa môžete ubytovať v apartmáne Johna Lennona i Paula McCartneyho, počítajte však s cenou 800 libier za noc a s nutnosťou rezervovať si pobyt dlhé mesiace dopredu.

Turisti majú na výber celý rad okruhov, ktoré sa, samozrejme, volajú Magical Mystery Tour a prevedú ich po hlavných beatlesovských pamätihodnostiach v Liverpoole. Začína sa v centre, medzi najnavštevovanejšie pamiatky patria Pier Head, St. George's Hall, stanica Lime Street alebo divadlo Empire. A potom prehliadka pokračuje na predmestí, kde stoja najdôležitejšie svätostánky.

Náš bledomodrý mikrobus však ponúka ešte viac ako ostatné. Prevádza ho inštitút National Trust, ktorý sa ve Veľkej Británii bežne stará skôr o ochranu a obnovu starodávnych panských sídiel. Dva domy, do ktorých máme namierené, rozhodne starodávne ani panské nie sú, aj tak v pomere ku svojej veľkosti lákajú prinajmenšom tolko platiacich návštevníkov ako najhonosnejšie tudorovské paláce alebo paladiánske zámky z osemnásteho storočia.

Zároveň tu neplatí zavedené poradie oboch slávnych mien. Ako prvý získal National Trust do správy Paulovo detské bydlisko na adrese Forthlin Road 20 v štvrti Allerton. Verejnosti ho otvoril v roku 1996 ako miesto, kde začali Lennon s McCartneym spoločne skladať. Johnova niekdajšia domácnosť na Menlove Avenue 251 ve Wooltone si podľa mnohých štatút národnej pamiatky nezaslúžila, pretože neexistovali žiadne dôkazy o tom, že by tu vznikla nejaká skladba Beatles (len sa tu na sklenenej verande odohrávali nekonečné skúšky). Až v roku 2002 kúpila dom Johnova vdova Yoko Ono a ponúkla ho nadácii National Trust na rekonštrukciu a na ďalšie využitie.

Je nedeľa dopoludnia a v modrom mikrobuse sedí obvyklá zmes turistov rôzneho veku z celého sveta. Štvorčlennú skupinu z kanadského Montrealu vedie rozhlasový manažér Pierre Roy, ktorý má podľa vlastných slov s Paulom veľa spoločného: „Tiež som blíženec, tiež som ľavák a moje prvé dievča sa volalo Linda.“

Potom sú tu dve slečny okolo dvadsaťpäťky, jedna z Dublinu a druhá z Teeside v severnom Anglicku (tá napokon trochu zahanbene priznáva, že má najradšej Georgea). To Bernard a Margaret Sciambarellovci, manželia niečo cez štyridsať, jednoducho len prešli riekou Mersey z domova na polostrove Wirral a vzali so sebou dvadsaťjedenročnú dcéru, študentku univerzity. Obaja sú vernými fanúšikmi Beatles, ale túto prehliadku absolvujú len po druhýkrát. „Tak to býva, keď máte niečo za rohom,“ smeje sa Margaret.

Ideme po liverpoolskom nábreží, na skráslení ktorého si tu tiež dali záležať. Z jednej strany máme starú prístavnú zátoku, dnes lemovanú kaviarničkami a butikmi, z druhej potom viktoriánske hospodárske budovy prestavané na luxusné bytové domy. Na rohu James Street stojí niekdajšie sídlo námornej spoločnosti White Star. Jedného dňa roku 1912 tu na balkón vyšiel úradník firmy a ohromeným davom na ulici do megafónu predčítal zoznam obetí katastrofy na Titaniku.

A vyzerá to tak, že sto rokov stará oznamovacia technika bola o niečo spoľahlivejšia ako tá súčasná. „Ludia, ospravedlňujem sa,“ ozýva sa hlas vodiča. „Tento mikrobús nám práve vrátili zo servisu a teraz pozerám, že nefunguje prehrávač. Takže vám bohužiaľ počas cesty nemôžem pustiť žiadnu hudbu, ktorá s týmito miestami súvisí.“

Z beatlesovskej metropoly teda vychádzame potichu. Prechádzame drsnou štvrtou Toxteth, kde ulice patria podozrivým skupinkám výrastkov, míňame majestátnu železnú bránu parku Sefton a pokračujeme po Smithdown Road, kde si Paulova matka robila ošetrovateľský kurz. Potom zatačame doľava na Queen's Drive – tu

žil s rodinou Brian Epstein, z jeho domova sa však trocha nespravodlivo kultúrna pamiatka nestala.

Zasa sa ozýva vodič: „No a za okamih sme na mieste, ktoré poznáte úplne všetci. Je vážne škoda, že vám k tomu nemôžem pustiť Penny Lane.“

Lenže ono je to v podstate jedno. Tá pieseň hrá všetkým v hlavách jasnejšie ako z najlepších reproduktorov. Máme Penny Lane pred očami i v ušiach, presne ako sa v tom texte spieva. Predmestské modré nebo je dnes skôr šedé, ale to je detail.

Penny Lane je Paulovo majstrovské dielo a v kombinácii s rovnako parádnym Johnovým kúskom Strawberry Fields Forever tvorí jeden z najcennejších singlov v dejinách. A rovnako ako staré sídlo Armády spásy menom Jahodové pole, Strawberry Field, je aj skutočná ulica Penny Lane, samozrejme, jednou z najnavštevovanejších liverpoolských beatlesovských svätýň. Tabuľu s názvom ulice už niekto ukradol toľkokrát, že mestská správa rezignovala a proste ten názov nechala nastriekať na fasádu. Po nejakom čase sem namontovali novú tabuľu, údajne oveľa lepšie zabezpečenú. V praxi sa to však nijako neprejavilo, zmizla taktiež.

V piesni znel ten názov odkazujúci na drobné mince vždy nesmierne rozkošne. V mysli sa pri ňom vynorila predstava nevinných päťdesiatych rokov, kedy sa v Británii ešte používali veľké medené peniaze z obdobia kráľovnej Viktórie, v cukrárnach sa za penny dali kúpiť čokoládové tyčinky alebo žuvačky, a keď si šla dáma odskočiť, vravelo sa tomu „utratiť penny“, pretože práve toľko stál vstup na verejné záchodíky. V skutočnosti nemá názov s menou nič spoločného, ulica sa volá podľa Jamesa Pennyho, čo bol liverpoolsky obchodník s otrokmi, žil v osemnástom storočí. A samotná pieseň dokonca ani nie je o Penny Lane, lež o námestí Smithdown Place, kde ulica (s ktorou mal navyše vždy viac spoločného John ako Paul) prechádza do nákupnej zóny a na konečnú mestských autobusov.

Všetky miestne pamätihodnosti, o ktorých je v texte reč, tu ešte stále sú, takže tu človek na každom kroku počuje v mysli nostalgické piano, staromódne plechy alebo prelietavé sólo na trúbku. Stále tu pracuje holič, ktorý „ukazuje fotky každej hlavy, ktorú mal to potešenie poznať, aj keď už sa nikto nestrihá na Tonyho Curtisa alebo na potáпку, a holičstvo sa už nevolá Bioletti ako počas Paulovho detstva, ale Tony Slavin. Aj banku tu nájdeme – miestnu pobočku Lloyds TSB. Pravda, bankový úradník už asi nevlastní „mac“ – nešlo totiž o počítač, ale o vtedajší typ pršíplášťa. Zato ľudia sa mu za chrbtom určite posmievajú stále, možno ešte častejšie ako vtedy.

Ďalej tu máme ostrovček uprostred cesty – práve tu mohla pekná zdravotná sestrička z piesne predávať makovice (dnes už sa tiež vie, ktorá slečna bola jej predobrazom). Na ľavú stranu vybieha Mather Avenue, na ktorej stále stojí hasičská

stanica. Aj dnes tu hasič v uniforme môže sledovať čas na presýpacích hodinách a do toho čistiť svoju striekačku, pokojne aj s kráľovným portrétom vo vrecku.

Domy, v ktorých Paul a John strávili detstvo, stoja len asi kilometer od seba, avšak v rôznych predmestských štvrtiach, ktorých odlišný sociálny status je dodnes jasne badateľný. V Allertone, prinajmenšom v tejto časti, stále prevažujú obyčajné robotnícke činžiaky, Woolton je honosné sídlo podnikateľov, odborných pracovníkov a akademikov z Liverpoolskej univerzity. Keď sa John s Paulom v roku 1957 prvýkrát stretli, boli tieto rozdiely ešte mnohokrát výraznejšie.

V našom modrom mikrobuse sa po mccartneyovskom prológu všetko vrátilo k zažitému poradiu aktérov. Prvou zastávkou je Mendips, dvojdomček s falošnými tudorovskými dekoráciami, kde toľko vzývaný „hrdina robotníckej triedy“ John strávil dokonalé stredostavovské detstvo v láskyplnej starostlivosti energetickej tetušky Mimi.

Vo Wooltone s jeho honosnými bulvármi sa zdržíme ešte skoro dve hodiny, než konečne po Mather Avenue prídeme na adresu Forthlin Road 20. Pred domom stojí ďalší mikrobús, úplne rovnaký ako ten náš, a čaká na predchádzajúcu skupinu turistov, ktorá práve prechádza maličkou predzáhradkou. V omamnej konverzácii sa mieša francúzština, španielčina a ruština, alebo možno skôr poľština. Mužský hlas s holandským prízvukom zaspieva: „Well, she was just seventeen...“ „You know what I mean,“ odpovie mu medzinárodný zbor.

Keď sa povie verejný činžiak, predstavia si súčasní Briti najskôr lacné bývanie pre sociálne prípady, po druhej svetovej vojne to však bolo úplne inak. Mestom stavané a financované domy v skutočnosti predstavovali oproti prepchatým a nehygienickým chudobným štvrtiam obrovskú zmenu k lepšiemu.

Forthlin Road 20 je klasickým prípadom verejného činžiaku s terasovitou konštrukciou. Má dve podlažia a rovnú fasádu, čo bolo v päťdesiatych rokoch odvážne moderné. Na prízemí je veľké okno, na poschodí dve menšie, presklené dvere kryje strieška. Dom má status národnej kultúrnej pamiatky, zatiaľ ho však nezdobí modrá cedulka, ktorú udeľuje ďalší pamiatkový úrad English Heritage domovom vynikajúcich postáv britskej histórie. Modré cedulky sa totiž pridelujú len v prípade, že je spomenutá vynikajúca postava po smrti, prípadne sa dožila sto rokov.

Podobne ako v Mendipse, aj tu býva platený strážnik, ktorý zároveň slúži ako sprievodca pre turistov. Títo strážnici sa väčšinou regrutujú z oddaných fanúšikov Beatles, pre ktorých je bývanie v Johnovom či Paulovom dávnom domove, navyše reštaurovanom do vernej podoby päťdesiatych rokov, splneným snom. Svojho času

býval na Forthlin Road niekoľko rokov človek, ktorý sa na Paula až neveriteľne fyzicky podobal. Volal sa však paradoxne John.

Dnes je našou sprievodkyňou materinsky vyzerajúca žena s blondavými kučera-vými vlasmi. Predstavuje sa ako Sally, hneď nám diskrétno vezme tašky a fotoapa-ráty a sľubuje, že ich bezpečne uloží „na rovnakom mieste, kam si McCartneyovci ukladali klobúky a kabáty.“

Keď dom prevzal do správy National Trust, Paul si želal, aby sa miesto nestalo len svätostánkom Beatles, ale taktiež pamätníkom jeho rodiny. „Zo začiatku to pre neho bolo veľmi smutné miesto,“ pripomína nám Sally. V neveľkej predsieni nad hlavnými dverami visí jednoduchá drevená cedulka:

**S láskyplnou spomienkou
na mamu a tata
Mary a Jima**

Na ľavej strane sa nachádza obývačka, kde Paul v spolupráci s Johnom začal písať prvé piesne (sám to však skúšal už predtým). Izba je maličká, jej väčšinu vyplňa trojdielna sedacia súprava tvorená gaučom a dvoma kreslami, stojaca lampa a malá televízia vstavaná v drevenej debničke. Na konferenčnom stolíku stojí masívny telefón s ciferníkom (typ Garston 6922), svojho času jediný na celej ulici. Žlté tapety s ozdobným vzorom vybral National Trust ako dekoráciu typickú pre rané päťdesiate roky, počas rekonštrukcie došlo však k čiastočnému odhaleniu pôvodných tapiet McCartneyovcov – boli modro-strieborné, v čínskom štýle. Časť pôvodnej tapety je dnes podlepená a prekrytá plexisklom a návštevníci si ju môžu pozrieť zblízka – jeden šťastný člen skupiny ju dostane do ruky a môže ju ukázať ostatným.

Pri stene stojí pianíno, kedysi také obľúbené v spoločenských salónoch britských domácností. „Práve v tejto miestnosti si šestnásťročný Paul sadol k pianu a napísal When I'm Sixty-Four,“ rozpráva Sally. „A ako zrejme viete, piano pochádzalo z obchodného domu North End Road Music Stores, čiže NEMS, ktorý patril rodine Briana Epsteina. Ale toto nie je ten inkriminovaný nástroj,“ dodá, než sa niekto stihne opýtať. „Ten má stále doma Paul.“

Nad televíziou visí fotografia, ktorú urobil Paulov brat Michael. Paul a John na nej sedia v kreslách oproti sebe a brnkajú na gitary, ako vždy – jeden ľavačkou a druhý pravačkou. Údajne práve skladali I Saw Her Standing There, čo vysvetľuje, prečo si práve túto pieseň spieval ten Holanďan vonku. „Mali zavedené také pravidlo – keď si na nejakú pesničku nedokázali druhý deň spomenúť, nestála

za dorobenie,“ pokračuje Sally. „Ak stála, zapísal si ju Paul do školského zošita. Aj ten stále ešte má.“

Skladacie drevené dvere vedú do malej jedálne, za ňou je kuchyňa plná vecí z päťdesiatych rokov (saponát Rinso, škrob Robin, mydlo Lux a pod.). Keď sa McCartneyovci v šesťdesiatom štvrtom odsťahovali, vystriedala ich v dome rodina Smithovcov. Tí tu bývali ďalších tridsať rokov a kuchyňu úplne prestavali, nainštalovali sem veľa moderného vybavenia, vrátane nerezového drezu. Po tom, čo dom prevzal National Trust, sa v podkrovnom priestore objavili pôvodné drevené kuchynské pracovné dosky. Potom v záhrade našli aj pôvodný porcelánový drez, ktorý k nim patril – medzitým slúžil ako kvetináč.

Záhradu tvorí neveľký trávnatý obdĺžnik, z ktorého je stále vidieť na výcvikové policajné centrum na Mather Avenue. „Keď bol Paul ešte chlapec, mala tu polícia ustajnené kone,“ vysvetľuje Sally. „To znamenalo veľa kvalitného hnojiva pre otcovu záhradu.“ V drevenej búde bývala práčovňa (bielizeň sa tu prala v rukách a potom sa žehlila v mangli so železným rámom) a suchý záchod. Teraz je tu toaleta pre návštevníkov (ako Sally potvrdzuje, prehliadka je dlhá) a komôrka pre sprievodkyňu, kam si odložila obed tvorený focacciou a vysušeným paradajkovým sendvičom.

Sally nám ukazuje odpadovú rúrku trčiacu zo steny, pomocou ktorej Paul občas v noci vliezol dovnútra oknom na záchode a potom zvnútra otvoril Johnovi vchodové dvere, aby nezobudili otca. Zrejme ide o jediný objekt v správe National Trustu, kde je aj odpadová rúrka súčasťou historického kultúrneho dedičstva.

Pokračujeme na prvé poschodie do veľkej izby, ktorú Paul prenechal mladšiemu bratovi Michaelovi (oblečenie tam ale mali obaja). Nad posteľou visia čierne bakelitové slúchadlá, presne ten typ, ktorý toľko pomáhal v šírení tej nádhernej rock'n'rollovej epidémie. Do Paulovej starej izby s oknami do ulice sa toho nezместilo oveľa viac ako obyčajná posteľ. Na prikrývke leží pár dôležitých artefaktov, napríklad brožovaný výťah knižky Pod mliečnym lesom od Dylana Thomasa (to aby bolo jasné, že Paulovi išla v škole angličtina) a kópia jeho úplne prvej gitary, lubového Zenithu v prevedení sunburst. „Tú pôvodnú Paul stále ešte má,“ uisťuje nás Sally trochu zbytočne.

V tejto fáze sa návštevníci môžu na pár minút zastaviť a oddať niečomu, čo sa dá prirovnať k tichému rozjímaniu v kostole. Väčšina ľudí sa pri tom naozaj zaobíde bez slov. „Nieкто sa smeje, nieкто sa dá do plaču,“ usmieva sa Sally. „Väčšinu ľudí každopádne premôže dojatie.“

Počas celej tej doby, čo je dom na Forthlin Road 20 otvorený pre verejnosť, nebol Paul ani raz vnútri, len párkrát sa prišiel inkognito pozrieť zvonku.

Na jednej z týchto návštev, na ktorú vzal aj synčeka Jamesa, sa k nemu otočil chlapec zo susedného domu. Nemal očividne ani tušenie, s kým hovorí, a s pravou liverpoolskou drzosťou, za ktorú by sa nemuseli hanbiť ani dospievajúci Beatles, návštevníka oslovil:

„Haló, pane! Dajte mi libru a ukážem vám, kde býval Paul McCartney!“